

Aleksa Celebonovic

SLIKAR PETAR LUBARDA

— POVODOM IZLOŽBE U PARIZU U GALERIJU MICHEL WARREN — 10, RUE DES BUAUX-ARTS

Jugoslovensko slikarstvo nije dovoljno poznato u inostranstvu, bar ne onoliko koliko to zaslužuje. Ovo me ima više razloga. Jugosloveni uglavnom nemaju dobrih reprodukcija svojih umetničkih dela, pa ni monografija o pojedinim umetnicima, tako da ih inostranstvo izvan povremenih međunarodnih izložbi teško može da upozna. A i samo učešće jugoslovenskih umetnika na tim međunarodnim susretima ne pada u oči, bilo što se od pojedinaca izlaže malo, ili što je učešće ove zemlje isuviše heterogeno. Prvi put je, godine 1953, na Drugom Bijenalu u Sao Paolu, dato vidno priznanje jednom jugoslovenskom slikaru, Petru Lubardi, koji je tamo dobio jednu od otkupnih nagrada za slikarstvo. Kada je pre četiri godine taj isti umetnik izlagao svoja dela na Bijenalu u Veneciji, on je ostao gotovo nezapažen, verovatno iz razloga što su pored njegovih robustnih pejsaža tom prilikom bila izložena i dela drugih autora, sa socijalnom tendencijom, u kojima je slikarska strana bila manje naglašena.

Posle svoga uspeha u Sao Paolu, Lubarda sada izlaže u Parizu, a nadamo se da će njegove slike uskoro biti izložene i u Londonu. Nedavni njegov uspeh je obradovao jugoslovenske umetničke krugove, ali ih nije iznenadio, jer oni poznaju temperamentnu fugu i neobičnu materiju njegovih slika, koje ne liče ni na šta što se u velikim umetničkim centrima danas može videti. Lubarda je u svojoj zemlji cenjen kao jedan od njenih najvećih umetnika, a jugoslovenska umetnička publika je mogla da prati postupnu genezu njegovog današnjeg slikarstva koje vuče svoje korene iz nacionalnog tla. I možda nije bez interesa za one koji sada prvi put stoje s izvesnim čuđenjem pred ovim originalnim delima da saznaju neke podatke o putu kojim je do njih došlo.

Jer Lubardine današnje slike predstavljaju sublimaciju jednog dugog i vrlo konsekventnog rada. Ako ostavimo po strani doba mladosti koje je delimično proveo u Parizu i počnemo sa onim periodom kada je po povratku u svoju zemlju, od 1935 pa dalje, slikao crnogorske predele, možemo da pratimo, korak po korak, vrlo interesantan razvoj ovoga slikara. Predeli o kojima govorimo bili su slikani u tečnoj, ali vrlo dugo rađenoj materiji jednog sivo-zelenog tona. One su se odlično vezivale, noseći svoj originalni prilog, za jednu struju u jugoslovenskom slikarstvu koja se odlikovala spontanom odnosom prema prirodi i prevagom tona nad kolorizmom. Još treba reći da su ti planinski predeli, sa ponekom belom kućom ili mostom, padali u oči po ostrini, pa čak i izvesnoj nelagodnosti osećanja koja su prenosi. To nije bilo slikarstvo koje se moglo nazivati prijatnim. Uz to su išle i mrtve prirode od kojih je naročito karakteristična jedna sa ostacima oderanog jagnjeta na stolu, ili stara maslinova drveća koja su se kao duše u čistilištu grčila i propinjala, dižući ruke ka nebu. U to vreme pa sve

do Drugog svetskog rata, Lubardi se dopadaju slikari kvatročenta, kao što su Mazačo i Mantinja, i jedan izvestan ukus za nadrealizam se oseća u potki njegovih slika. Doba rata on provodi delimično u zarobljeništvu, a delimično opet u Beogradu, ali ono znači ipak prekid u njegovom radu, iako nam iz zarobljeničkih logora ostaje nekoliko vrlo realističnih i lepo slikanih portreta njegovih saputnika.

Posle rata on slika nekoliko kompozicija ratne sadržine. Materija je gusta, a ton ostaje zelenkast. On opet napušta Beograd i radi nekoliko godina u svojoj Crnoj Gori, i tada stvarno nastaje onaj period koji će ga brzo i sigurno odvesti ka današnjem izrazu. Kao opčinjen kamenitim predelom Crne Gore, on slika te čudne i preteće forme koje se dižu prema nebu. Njegova materija je sve gušća i zahteva slikarski nož umesto četke. Usto, boje postaju svetle i skoro bele u blesku sunca, pod intenzivno plavim nebom. Te planine i to stenje žive u njegovim slikama sve samostalnijim životom, i Lubarda izvlači postepeno zaključke koji mu se nameću u kontaktu sa čudnim baroknim oblicima toga kamena. Kao što je Leonardo preporučivao slikaru da u flekama trošnih zidova zamisli ljude, bojeve i predele, tako je i Lubarda u kamennoj pustinji koja ga je okružavala video, kao nekada u maslinama, najčudnije utvare i asocijacije. One su grube, oštre i preteće. Ne ulazeći u njihovo opisivanje Lubarda nas ostavlja pod utiskom da se nalazimo pred kakvom sputanom snagom prirode, koja se toga trenutka oslobađa.

Početkom 1953 on je naslikao jednu veoma veliku kompoziciju istoriske bitke na Kosovu, za svečanu salu Izvršnog veća NR Srbije u Beogradu. Životinje i ljudi, isprepleteni u tome sukobu, vode poreklo sa onog istog stenja koje je ranije na direktan način predstavljao. Ovo njegovo kapitalno delo predstavlja vanredno dekorativno rešenje, sa izrazitim zidnim karakterom. Uostalom, sve Lubardine slike imaju karakter zida, ne samo po svojoj uprošćenosti, već i po zrnastoj fakturi gruboga maltera kojom su slikane. Ima u njegovim slikama herojske epike narodnih pesama njegove zemlje, i nezavisnih bistrih elemenata jednog sopstvenog kolorističkog sna. Potrebno je znati da Lubarda i njegove slike potiču iz pustog kamenitog predela u kome se planinski lanci uzdižu prema čistom nebu, u kome sve blješti pod suncem, u kome su ljudi odvajkada morali da odolevaju ne samo najgrubijim prirodnim silama, već i u vekovnoj borbi da održe svoju legendarnu nezavisnost.